

Kada su ova pravila pravedna ona ustanovljavaju osnov za legitimna očekivanja. Ali kada su osnove ovih zahteva nestvarne, nesigurne su i granice slobode ljudi.

Fridrih Hajek je za razliku od DŽ. Rolsa smatrao da vladavina prava nije u direktnoj vezi sa slobodom kao i da sloboda dovodi do nejednakosti među ljudima. Hajek ističe da „zakon sam ne može da vlada jer samo ljudi mogu da imaju moć nad drugim ljudima.“

Ono sa čim se potpuno slažemo jeste sledeća konstatacija ovog nobelovca: „Jednakost pred zakonom i stvarna jednakost se isključuju.“ Najveću vrednost, zbog toga, ne treba da predstavlja sloboda već blagostanje ljudi koja po Hajeku predstavlja „krajnji cilj prava i zakona.“ Za ostvarivanje ideala vladavine prava kao vladavine pravičnih i preciznih zakona Hajek je naglašavao da treba da budu ispunjeni politički i kulturni uslovi, posebno oni kojima se ograničava upravna vlast. Slobode pojedinca postaju veće, kako se povećavaju ograničenja upravne vlasti. I ako je vladavina prava tema pod dominantnim uticajem filozofije, politikologije, opšte teorije države i prava ona svoje područje primene nalazi u svim pozitivno-pravnim granama prava. Jedna država ne može se nazvati pravnom državom ako pojedine fundamentalne grane prava imaju, izrazito, zastarela, odnosno retrogradna, rešenja koja ne prate kulturnu evoluciju prava.

U osnovnoj grani prava ustavnom pravu iz koje izvire sve pravne grane prava, sadržina pojma vladavine prava objašnjava se putem termina ustavnost. Ustavnost podrazumeva podređenost države i ostalih subjekata objektivnom pravu.

Iz prethodnih izlaganja mogu se nazreti tri osnovna poimanja vladavine prava i pravne države.

1. Po liberalnodemokratskoj doktrini pojmovi vladavine prava i pravna država nisu temporalno i prostorno omeđeni. To su vanvremenske kategorije sa važenjem za večnost. Vladavina prava je dakle, merilo ispravnosti i valjanosti bilo kojeg pozitivnog državnopravnog poretka. Principi vladavine prava i pravne države su prirodno-pravnog karaktera. Oni su iznad pozitivnog prava koje ima pozitivnopravni normativitet. Ovo je prirodno-pravno shvatanje vladavine prava i pravne države, obzirom da po njemu valjanost zakona određuju metappravna načela koja važe mimo Ustava.

Pozitivno pravo je u važnosti i primeni ako je u skladu sa tim načelima. Učenje o vladavini prava i pravnoj državi, po ovom teorijskom pravcu se zasniva na odgovoru na pitanja kakvo pravo treba da bude i koje karakteristike imaju Ustav i zakoni. U teoriji se navodi da se ta načela nikako ne trebaju pomešati sa pukom zakonitošću akata državne vlasti. U srpskoj teoriji Kosta Čavoški je mišljenja „da vladavina prava ne predstavlja vladavinu bilo kakvih pozitivnih zakona nezavisno od stvarne sadržine koju oni mogu da imaju, već vladavinu onoga što zakoni treba da budu, tj. metappravnu doktrinu ili politički ideal.“

2. Prema pozitivističkom shvatanju vladavine prava valjanost prava izjednačava se sa formalnom zakonitošću akata državne vlasti. Posledica takvog shvatanja je da nema metappravnih merila za ocenu valjanosti i ispravnosti važećeg prava. Po ovom formalističkom i legalističkom pristupu, vladavina prava se svodi na puku usaglašenost akata manje pravne snage sa pravnim aktima veće pravne snage i na saglasnost organa vlasti i pojedinaca pozitivnom pravu, nezavisno od toga kakva je sadržina pozitivnog prava. Pojmovi vladavine prava i pravne države se posmatraju kao vrednosno ispražnjeni. Reč je o pristupu koji se može opisati kao nekritički pravni pozitivizam u kome se akcenat stavlja na formalnu komponentu kao merilo valjanosti pravnog poretka. Nikakvo pravo ne egzistira izvan i iznad pozitivnog prava koje bi ograničavalo zakonodavca koji je suveren. Vladavina prava svodi se na pravnu državu, a ova na pravni poredak u kojem su akti ustrojeni u skladu sa načelom formalne zakonitosti.